

DOI: 10.33270/05267202.16
УДК 141:347.23

МИХАЙЛЕНКО Роман*

кандидат філософських наук, доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ
03035, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1689-4382>

Застосування логіки в правоохоронній діяльності

Анотація. Метою статті є з'ясування сутності мислення через аналіз природи взаємодії мислення та логіки. У статті досліджено питання застосування логіки у професійній діяльності правоохоронців. Професійне мислення формується на основі практичних та теоретичних розумових дій з притаманними йому індивідуально-психологічними властивостями, які в професійній діяльності забезпечують ефективність виконання тих чи інших задач. Встановлено, що формальна логіка посідає чільне місце в роботі поліцейських, оскільки суттєво впливає на якість розв'язання життєво важливих проблем, які виникають у суспільстві, а також засвідчує рівень правової культури, чіткості, обґрунтованості та об'єктивності мислення поліцейського. Застосування формальної логіки в діяльності поліцейського впливає на розвиток його професійної інтуїції та професійного мислення як єдності практичного й теоретичного розуму, що дає змогу раціонально, системно й доцільно виконувати завдання та розв'язувати проблеми, що постали перед ним. Значну увагу зосереджено на правовому мисленні, яке є особливою формою мислення. Професійне мислення формується на основі практичних і теоретичних розумових дій з притаманними йому індивідуально-психологічними властивостями, які в професійній діяльності забезпечують ефективність виконання конкретних задач. У процесі дослідження застосовано методи аналізу, синтезу, абстракції та узагальнення. За допомогою мислення індивід виявляє взаємозв'язки між предметами, подіями та явищами, з'ясовує причини й наслідки цієї взаємодії, а також формулює висновки, які надалі забезпечують ширше бачення сутнісних особливостей окремих правових явищ. Представлені результати можуть бути корисними викладачам вишів, учителям шкіл, студентам закладів вищої освіти.

Ключові слова: логіка; юридична логіка; формальна логіка; мислення; правове мислення; юридичне пізнання; правова культура; правова реальність.

Історія статті:

Отримано: 09.03.2026
Прийнято: 27.04.2026
Опубліковано: 29.05.2026

Рекомендоване посилання:

Михайленко Р. Застосування логіки в правоохоронній діяльності. *Наука і правоохорона*. 2026. Вип. 2 (72). С. 150–155. DOI: 10.33270/05267202.16

*Відповідальний автор

© Михайленко Р., 2026. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Вступ

Людському суспільству притаманна функція мислення. За своєю природою процес мислення є предметом багатьох сфер дослідження (Yurkevych, 2024), (Mykhailenko, 2025). Розвинене мислення безпосередньо впливає на суспільне життя, адже відкриття законів логіки дає змогу ефективно спрямувати його шляхом прогресу. У структурі суспільного буття важливою складовою є правоохоронна діяльність. Зокрема, М. Кельман стверджує, що з поглибленням процесу раціоналізації правової діяльності професійно освічених людей – юристів, покликаних вносити розумний зміст до ірраціональної стихії суспільного життя за допомогою синтезу форми (раціоналізованого правотворчого регулювання) та змісту (матеріальних життєвих потреб клієнтів) через застосування правової норми, виникає особлива логіка саморозвитку правової сфери життя суспільства (Kelman, 2023, p. 61). Судові промови видатних юристів справляють незабутнє враження. Вони є взірцями майстерного володіння словом, яке поєднується з правильною підготовкою промови, умілим використанням і витонченим аналізом доказів та обставин справи. Формування мислення загалом та юридичного мислення зокрема є важливим аспектом формування сучасного фахівця – юриста. (Leshchenko, Bieliaieva, 2023), (Zhumbel, Rusnak, & Lahodych, 2024), (Zabolotska, Zabolotskyi, & Bohdan, 2023). «Успішні юридичні міркування й аргументація мусять бути коректними як з огляду на юридичний зміст, так і на релевантну форму, визначену, за найближчою асоціацією, загальною, або формальною, логікою. Та чи визначає формальна логіка цю форму насправді? А ширше, якого роду зв'язок існує між юридичним міркуванням, юридичною аргументацією та, з іншого боку, логікою, зокрема формальною логікою? Хоча цей зв'язок з давніх-давен видається майже очевидним, його природа дотепер становить предмет нетривіальних дискусій» (Tiahlo, 2022, p. 350).

Огляд літератури

Вивчаючи будь-який об'єкт дослідження, учений передусім має проаналізувати наявні з цієї проблематики напрацювання. У вітчизняній науці питанням логіки та юридичної логіки присвячено праці О. Юркевич (2012), О. Тягло (2022), А. Хребтової, А. Шуть, О. Солохи (2024) та ін.

Окрему групу джерел становлять наукові розвідки М. Кельмана (2023), Ю. Мельничук (2025) та ін., які визначають аспекти правового мислення. Перелік учених можна було б продовжувати й далі, проте в межах цього дослідження обмежимося зазначеними науковцями, не применшуючи вагомий внесок інших науковців у розроблення цієї теми.

Матеріали та методи

Під час підготовки статті опрацьовано низку наукових праць, присвячених вивченню зазначеної тематики. Зокрема, увагу зосереджено на новітніх публікаціях. У процесі дослідження використано методи порівняльного аналізу, синтезу, абстрагування та індуктивного узагальнення та ін.

Водночас із зазначеним методологічним ядром автор керувався й іншими досягненнями методології сучасного гуманітарного пізнання, зокрема феноменологічним, герменевтичним, структурно-функціональним, лінгвістичним підходами до розв'язання будь-яких проблем. Проте вони не набули в статті пріоритетного статусу, а тому є лише службовими складовими ланками тих методологічних основ, яким відведено ключову роль.

Результати й обговорення

Мислення відіграє величезну роль у розкритті злочинів. Його специфіка полягає в тому, що правоохоронці, які провадять розслідування, не мають можливості безпосередньо спостерігати подію злочину: вони мають відновити картину злочину на основі тих слідів, які він залишив у пам'яті людей та на навколишніх предметах, і роль мислення тут важко переоцінити. Загалом слід зауважити, що у боротьбі правоохоронця зі злочинцем перемагає той, хто розумніший.

Правове чи соціально-правове мислення має свою специфіку. Воно є інтелектуальною діяльністю, яка полягає у розв'язанні задач, пов'язаних з використанням правових засобів і правових аргументів. І. Борщевський та О. Гринь стверджують, що в сучасному суспільстві актуалізуються шляхи розвитку правової культури, а також пошук напрямів підвищення її рівня. Відповідне значення має такий феномен, як правове мислення, яке відображає внутрішній розвиток правової системи у вигляді правових поглядів, ідей, концепцій та цінностей. Зокрема, з метою підвищення ефективності пізнання правової реальності в сучасній загальнотеоретичній юриспруденції постає проблема правового мислення як явища, що характеризує окремий аспект правової культури та інтелектуальну складову юридичного пізнання (Borshchevskyi, & Hryn, 2021, p. 22).

Низка вчених зосереджує увагу на особливостях юридичної мисленнєвої практики. Л. Руснак вважає, що юридичне мислення є складною інтеграцією логіки, критичності, творчості, нормативності та ціннісного підходу. Ця специфіка робить його невіддільним елементом професійної підготовки юристів, які повинні бути здатними адаптувати свої знання до реальних умов і забезпечувати ефективне правозастосування в умовах сучасного світу. Структура юридичного мислення, що має понятійно-логічну, аналітичну та креативну складові, забезпечує здатність юриста розв'язувати практичні завдання різної

складності (Rusnak, 2025, р. 13). Ю. Мельничук акцентує, що в сучасному світі, де інформація генерується в неймовірних обсягах, здатність юриста ефективно збирати, аналізувати й оцінювати її є однією з найважливіших навичок. Від цього залежить якість прийнятих рішень, ефективність представництва клієнта та, зрештою, довіра до юридичної професії. Юридичні проблеми часто мають багатогранний характер і вимагають комплексного аналізу великої кількості фактів, нормативних актів і судової практики. Постійні зміни законодавства формують виклик для представників юридичної професії щодо оновлення своїх знань з метою оцінювання змін та їхнього впливу на конкретні справи. У процесі пізнавальної діяльності суб'єкт формулює певну систему міркувань, які містять знання про об'єкт пізнання та втілюються у висловлюваннях, зміст яких можна оцінити як істинний або хибний. Від специфіки пізнавальної системи, у межах якої розвивається знання, залежить розуміння істини (Melnychuk, 2025, р. 908).

Процес мислення неможливо визначати поза контекстом логіки. Логіка виникла і розвивалася як опис, систематизація та обґрунтування інтелектуальних операцій, способів міркування, структури й законів мислення, що досліджує світ. Логіка виявляє способи досягнення нового істинного вивідного знання, встановлює ті шляхи, які ведуть до правильних, обґрунтованих висновків, спираючись при цьому на знання універсальних, найзагальніших принципів зв'язку між формами думки, незалежно від їхнього конкретного змісту. На думку І. Андрусак, логіка як наука від початків створення завжди намагалася упорядкувати дискурс задля уникнення хаотичності й безладу у висловлюваннях, що є основою загальнолюдської культури. Норми права регулятивною частиною забезпечують порядок у суспільстві, слугують мірою свободи та справедливості. З огляду на тісний зв'язок логіки та юриспруденції протягом всієї історії європейської науки, видається актуальним піднесення ролі та значення логіки як основи методології юридичної науки (Andrusiak, 2021). Дослідники А. Хребтова, А. Шуть та О. Солоха вважають, що логіка набуває важливого значення і в діяльності поліцейських, результати якої також виявляються в юридичних документах, наприклад протоколах. Знання логіки допомагає правильно будувати судово-слідчі версії, складати чіткі плани розслідування злочинів, визначати систему оперативних дій, а також уникати помилок під час складання офіційних документів (протоколів допиту й огляду місця злочину, обвинувальних висновків, рішень та ухвал, рапортів, зведень та інших інформаційно-аналітичних документів) (Khrebtova, Shut, & Solokha 2024, р. 435-436). О. Юркевич слушно зазначає, що теоретична логіка частково використовується і в юридичній практиці, якщо йдеться про необхідну логічну культуру в законотворенні

(особливо логічну теорію визначення), знання щодо теорій гіпотези та доведення, індукції та дедукції у слідчій та судовій практиці тощо (Yurkevych, 2012, р. 234). Проте вона акцентує на недостатності формальної логіки, зауважуючи щодо прикладної логіки (юридичної логіки): «Дійсно, поза межами абстрактного мислення фахівець юрист залишається сам на сам зі своїм життєвим та професійним досвідом, не отримуючи освітянської допомоги від логічного знання. Навіть під час тлумачення тексту законів в освітянській теоретичній базі юрист не знаходить логічних знань із технології інтерпретації. Такий стан речей зумовлює у деяких галузях юридичної діяльності хаотичність, невпевненість, недостатність кваліфікаційних характеристик тощо. Отже, у зв'язку із зазначеним можна поставити питання щодо отримання знань із логіки практичного мислення з проєкцією на юридичну галузь інтелектуальної діяльності» (Yurkevych, 2012, р. 235). Цю думку обстоює і М. Цип'ящук, стверджуючи, що професійне мислення юриста слід насамперед визначати крізь призму залучення до безпосередньої юридичної діяльності, практики, тобто того джерела, з якого юрист черпає необхідну інформацію для розв'язання конкретних професійних задач. Це не означає, що під час практичної діяльності юрист застосовує лише практичне мислення, адже значна частина його дій в процесі мислення ґрунтується на попередньо набутих теоретичних знаннях: принципах права, положеннях нормативно-правових актів тощо (Tsyriashchuk, 2011). На його думку, як теоретичне, так і практичне мислення зосереджено на одній і тій самій меті (хоча і виконує різні функції), що дає змогу зробити такий висновок: вчиненню конкретної зовнішньої юридичної дії передують певний симбіоз продуктів теоретичного та практичного мислення, що полягає у зіставленні наявних теоретичних знань чи ідей з досвідом практичного реагування на зовнішні чинники. Зокрема, після того, як юрист-консультант вислуховує клієнта він, перш ніж дати початкову відповідь, аналізує почуту інформацію щодо наявності в ній юридичних аспектів, які, своєю чергою, визначаються закріпленням певних норм у відповідних нормативно-правових актах. Встановивши такий зв'язок, юрист може, наприклад, запропонувати клієнтові допомогу у складанні процесуального документа. Під час його складання, знову ж таки, юрист керуватиметься як загальними вимогами до написання такого документа, так і певним досвідом, здобутим раніше з практики (точні реквізити адресата, стиль викладу, порядок оформлення вимог, належність додатків тощо) (Tsyriashchuk, 2011).

Закони та правила формальної логіки загалом не можуть бути основними елементами методів дослідження правових явищ. Однак у певних випадках вони виходять на перший план, визначаючи характер та мету аналізу юридичних

проблем. На перевагах юридичної логіки у практичній діяльності правоохоронців зосереджують увагу О. Горбань і О. Тягло. Останній стверджує: «Точно кажучи, формальна логіка не є ані достатньою, ані необхідною для того, щоб міркувати та аргументувати як юрист. Водночас успішний юрист повинен засвоїти особливу юридичну логіку, що належить до домену сучасної неформальної логіки, і неухильно нею керуватися» (Тягло, 2022, р. 353).

Юридична логіка досліджує закони й форми юридичного мислення, спрямованого на пошук істини, навчає, як у процесі діяльності правильно будувати умовиводи, доведення, прищеплює вміння правильно оперувати поняттями й судженнями, застерігає від можливих логічних помилок. Незнання її законів і правил, невміння користуватися ними в процесі правового дослідження часто призводять до різноманітних логічних помилок, які в професійній діяльності правоохоронця одночасно виявляються юридичними помилками.

Висновки

На основі викладеного матеріалу та здійсненого аналізу наукових джерел за темою можна дійти висновку, що питання особливостей застосування логіки в роботі правоохоронців є малодослідженим. Водночас серед наявних досліджень бракує чіткої актуалізації цієї теми. Розслідування правопорушень також можна тлумачити як певну форму пізнавального

процесу. У цьому контексті протиправне діяння стає об'єктом пізнавальної діяльності, що передбачає процес збирання, перевірки та оцінки доказів; встановлення за їх допомогою всіх фактів, обставин, що мають значення для належного вирішення справи. Проте, якою б істотною не була специфіка слідчої діяльності, вона є різновидом пізнання, оскільки її мета полягає в тому, щоб встановити істину.

У процесі забезпечення прав людини логіка допомагає правоохоронцям відокремлювати головне від другорядного, критично усвідомлювати різні визначення та класифікувати різноманітні поняття, добирати форми доказу істинних суджень і спростування хибних. Слід акцентувати на стійкому зв'язку між юридичним і логічним: будь-якому правовому явищу передують логічна основа. Розвиток цього напрямку може сприяти формуванню нових міждисциплінарних форм дослідження.

Подяки

Немає.

Фінансування

Дослідження не фінансувалося.

Конфлікт інтересів

Немає.

References

- [1] Andrusiak, I. (2021). Logic in the system of higher legal education and scientific research. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences"*, 1(29), 42-47. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.66
- [2] Borshchevskiy, I.V., & Hryn, O.D. (2021). Legal thinking as a phenomenon of legal reality and its relationship with legal knowledge. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Law"*, 65, 21-25. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.65.3
- [3] Horban, O.V. (2023). Problems of teaching logic to applicants for the specialty "Law". *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, Series "Law"*, 80(2), 416-420. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.66
- [4] Kelman, M. (2023). Peculiarities of professional legal understanding. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series "Legal Sciences"*, 10, 2(38), 57-65. DOI: 10.23939/law2023.38.057
- [5] Khrebtova, A.A., Shut, A.O., & Solokha, O.V. (2024). Logic as an element of legal reasoning and its application in the process of drafting legal documents. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series "Law"*, 83(3), 434-438. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.83.3.67
- [6] Leshchenko, H., & Bieliaieva, A. (2023). Formation of professional competence of future lawyers. *Young scientist*, 6(118), 47-50. DOI: 10.32839/2304-5809/2023-6-118-10
- [7] Melnychuk, Yu.I. (2025). Peculiarities of cognition of legal truth. *Analytical and comparative jurisprudence*, 01, 907-911. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.151
- [8] Mykhailenko, R.V. (2025). Identification and distinction as a phenomenon of thinking practice. *XV scientific lectures dedicated to the memory of academician Volodymyr Volodymyrovych Kopeychikov: collection of materials* (pp. 61-63). Kyiv: National Acad. of Internal Affairs.
- [9] Rusnak, L.M. (2025). Methods of developing legal thinking in the process of professional training of lawyers. *Civil law and civil process*. DOI: 10.5281/zenodo.14586993
- [10] Tiahlo, O.V. (2022). Logic of legal reasoning. *Analytical and Comparative Law*, 7, 349-353. DOI: 10.24144/2788-6018.2022.02.65

- [11] Tsypiashchuk, M.B. (2011). Professional thinking of lawyers: theoretical foundations of research. *Journal of the National University "Ostroh Academy". Series "Law"*, 2(4). Retrieved from <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11tmbtod.pdf>
- [12] Yurkevych, O.M. (2012). Practical Logic of Lawyers: Mereological Approach. *Philosophy of Law and General Theory of Law*, 1, 234-243. DOI: 10.21564/2227-7153.2012.1.183810
- [13] Yurkevych, O.M. (2024). Logic in philosophical reasoning. Philosophical logic. Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University. *Series "Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology"*, 1(60), 42-55. DOI: 10.21564/2663-5704.60.299625
- [14] Zabolotska, S., Zabolotskyi, N., & Bohdan, B. (2023). Development of professional thinking of legal students in the process of mastering the profession. *Perspectives and innovations of science*, 1(19), 114-124. DOI: 10.52058/2786-4952-2023-1(19)-114-124
- [15] Zhumbei, M.M., Rusnak, L.M., & Lahodych, T.S. (2024). Formation of critical thinking in students of higher education institutions. *Academic studies. Series "Pedagogy"*, 4, 17-22. DOI: 10.52726/as.pedagogy/2024.4.3

Список використаних джерел

- [1] Андрусак І. Логіка в системі вищої юридичної освіти та наукових дослідженнях. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2021. № 1 (29). С. 42–47. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.66
- [2] Борщевський І. В., Гринь О. Д. Правове мислення як явище правової дійсності та його взаємозв'язок із юридичним пізнанням. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. Вип. 65. С. 21–25. DOI: 10.24144/2307-3322.2021.65.3
- [3] Горбань О. В. Проблематика викладання логіки здобувачам спеціальності «Право». *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія «Право»*. 2023. Вип. 80. Ч. 2. С. 416–420. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.80.2.66
- [4] Кельман М. Особливості професійного праворозуміння. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»*. 2023. Т. 10. № 2 (38). С. 57–65. DOI: 10.23939/law2023.38.057
- [5] Хребтова А. А., Шуть А. О., Солоха О. В. Логіка як елемент юридичних міркувань та її застосування у процесі складання юридичних документів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 83. № 3. С. 434–438. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.83.3.67
- [6] Лещенко Г., Беляєва А. Формування професійної компетентності майбутніх юристів. *Молодий вчений*. 2023. № 6 (118). С. 47–50. DOI: 10.32839/2304-5809/2023-6-118-10
- [7] Мельничук Ю. І. Особливості пізнання правової істини. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 01. С. 907–911. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.151
- [8] Михайленко Р. В. Ототожнення та розрізнення як феномен практики мислення. *XV наукові читання, присвячені пам'яті академіка Володимира Володимировича Копейчикова* : зб. матеріалів (Київ, 17 листоп. 2025 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 61–63.
- [9] Руснак Л. М. Методи розвитку юридичного мислення в процесі професійної підготовки юристів. *Цивільне право і цивільний процес*. 2025. DOI: 10.5281/zenodo.14586993
- [10] Тягло О. В. Логіка юридичних міркувань. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 7. С. 349–353. DOI: 10.24144/2788-6018.2022.02.65
- [11] Цип'яшук М. Б. Професійне мислення юристів: теоретичні основи дослідження. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2011. № 2 (4). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n2/11tmbtod.pdf>
- [12] Юркевич О. М. Практична логіка юристів: мереологічний підхід. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 234–243. DOI: 10.21564/2227-7153.2012.1.183810
- [13] Юркевич О. М. Логіка у філософських міркуваннях. Філософська логіка. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія «Філософія, філософія права, політологія, соціологія»*. 2024. № 1 (60). С. 42–55. DOI: 10.21564/2663-5704.60.299625
- [14] Заболоцька С., Заболоцький Н., Богдан Б. Розвиток професійного мислення здобувачів освіти-юристів у процесі оволодіння професією. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 1 (19). С. 114–124. DOI: 10.52058/2786-4952-2023-1(19)-114-124
- [15] Жумбей М. М., Руснак Л. М., Лагодич Т. С. Формування критичного мислення у студентів закладів вищої освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 4. С. 17–22. DOI: 10.52726/as.pedagogy/2024.4.3

MYKHAILENKO Roman

PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Theory, History and Philosophy of Law of the National Academy of Internal Affairs
03035, 1 Solomianska Sq., Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1689-4382>

Application of Logic in Law Enforcement Activities

Abstract. The aim of the article is to approach the understanding of the essence of thinking by revealing the nature of the interaction between thinking and logic. The article examines the issue of applying logic in the work of law enforcement officers. Professional thinking is formed on the bases of practical and theoretical mental acts, and is qualified by specific individual psychological properties, which serve to the effective solving of professional tasks. It is argued that formal logic occupies a prominent place in the activities of police officers, as it significantly affects the quality of solving vital problems that arise in society. And also attests to the level of legal culture, clarity, reasonableness and objectivity of the police officer's thinking. The application of formal logic in the activities of a police officer affects the development of his professional intuition and professional thinking as a unity of practical and theoretical mind, which allows more rational, systematic and expedient solving of the tasks and problems facing him. There is considerable attention to legal thinking. Legal thinking is a special form of thinking. Professional thinking is formed on the bases of practical and theoretical mental acts, and is qualified by specific individual psychological properties, which serve to the effective solving of professional tasks. The research process used methods of analysis, synthesis, abstraction, and generalization. Practical significance. With the help of thinking, an individual discovers the relationship between objects, events and phenomena, finds out the causes and consequences of this interaction, and can also draw conclusions that will later provide a broader understanding of the essential features of individual legal phenomena. The presented results may be useful to university lecturers, school teachers, and students of higher education institutions.

Keywords: logic; legal logic; formal logic; thinking; legal thinking; legal cognition; legal culture; legal reality.